

Čtení z proroctví k výkladu:

Procházejte ulicemi Jeruzaléma, jen se dívejte a zkoumejte, hledejte na jeho náměstích, jestli najdete někoho, jestli je *někdo*, kdo jedná *podle* práva a kdo usiluje o věrnost, a *já Jeruzalému* odpustím. ² I když říkají: *Jakože živ je Hospodin*, jistě přísahají lživě.

³ Hospodine, cožpak tvoje oči *nehledí* na věrnost? Ranil jsi je, ale necítili bolest, ničil jsi je, *ale* odmítali přijmout kázeň. Zatvrdili se víc než skála, odmítali se navrátit. ⁴ Já jsem si myslel: *Jsou to* jen chudáci; jednali hloupě, protože neznají Hospodinovu cestu, nařízení svého Boha. ⁵ Zajdu si k vysoko postaveným a promluvím si s nimi, protože oni znají Hospodinovu cestu, nařízení svého Boha. Jenže i tihle zlomili jho, zpřetrhali pouta. ⁶ Proto je zabije lev z houštiny, zničí je stepní vlk. Před jejich městy číhá leopard; každého z nich, kdo vyjde, roztrhá na kusy, protože jejich přestoupení je mnoho, mnoho je jejich odvrácení. ⁷ Proč bych ti měl odpustit? Tvoji synové mě opustili a přísahali při *těch*, *kdo nejsou* bohy. Nasytil jsem je, *ale oni* cizoloží a houfují se v nevěstinci. ⁸ Jsou *to* vykrmení, bujni hřebci; všichni dychtí po ženě svého bližního. ⁹ Cožpak *je* za to *nemám* navštívit?, *je* Hospodinův výrok. Zdalipak se moje duše nepomstí na národě, jako *je* tento?

Hledá se deset spravedlivých?

Z duše nepříjemné je kastování¹ lidské společnosti, ale přesto nás dnešní text učí, že od každého postavení se něco čeká. Spíš než práva jednotlivé "třídy" jsou tu vidět její povinnosti. Pokud "smrdí ryba od hlavy", jak se říká, pak je skutečností, že vůdci národa nesou jistou míru odpovědnosti za postoje svého národa. Je to pravda? Odpovíme si.

Také nám dnešní text může připomínat rozhovor Abrahama s Hospodinem,² ve kterém se Abraham dobírá skutečnosti - totiž toho, že v Sodomě a Gomoře není ani jediný spravedlivý člověk. Že i Lot bude zachráněn z milosti. Českému čtenáři může Jeremjášovo slovo připomenout některé pasáže z Labyrintu světa a ráje srdce napsaného Janem Ámosem Komenským. Je tu podobná situace, možnost pro pozorovatele: "Procházejte ulicemi Jeruzaléma, jen se dívejte a zkoumejte, hledejte na jeho náměstích, jestli najdete někoho, jestli je *někdo*, kdo jedná *podle* práva a kdo usiluje o věrnost, a *já Jeruzalému* odpustím." (5:1) Pobídka vede ke zkoumání, k analýze a ověření skutečnosti. Jsem přesvědčen, že dnešním křesťanům je stav světa dost cizí. Neví o něm, nezajímá je. Není třeba se namočit do toho, jak svět skutečně vypadá. Není třeba se starat o politiku, o sociální poměry... My přece máme evangelium a tak jej budeme hlava nehlava tlačít do lidí jako silikonové lepidlo z tuby. Žel, je to většinou přesně tak. Ale Jeremjáš a tedy Hospodin chce pro lidi jejich vlastní zjištění, vlastní analýzu, vlastní závěry.

A ještě něco: Všimněte si, že Pán Bůh nekárá malou zbožnost, malé chvály, malou obětavost. Nic z toho. Ale vadí mu, když chybí "jednání *podle* práva a úsilí o věrnost"

¹ Na svátek Sukot se mává svazkem větví a připomíná se také jako čtvrtý citrusový plod (Leviticus 23:40) a k němu tato poučka:

Lulav (datle, tedy list palmy) nevoní, ale má vynikající chuť (sladké datle). To jsou Židé, kteří znají Tóru, ale neplní její přikázání. Tedy lidé moudří, kteří se ovšem nechovají tak, jak by měli podle poznání.

Hadas (myrta) krásně voní, ale nemá žádnou chuť. To jsou Židé, kteří plní přikázání Tóry, aniž by ji znali. Myrta představuje lidi hodné, ale nepoučené.

Arava (vrba) nevoní a nemá žádnou chuť. To jsou lidé, kteří neznají Tóru a ani neplní její přikázání. Vrba představuje nevzdělané, kteří se neumí ani slušně chovat, tzv. hlupáci.

Etróg krásně voní a má i chuť podobnou citrónu. To jsou Židé, kteří znají Tóru a plní její přikázání. Dobří lidé.

Tyto čtyři druhy symbolizují židovský národ tvořený lidmi s různými vlastnostmi, **kteří však nemohou žít jeden bez druhého.**

² Kniha Genesis 18:16-33

(viz 5:1). Tedy politický dopad a sociální vliv toho, co se odehrávalo v Jóšijášových reformách. Běžely oběti, celá chrámová krása se opět probouzela, zpěváci, lid a kněží stáli tak, jak stávají kněží i lid v pontifikálních bohoslužbách. Ale právo a spravedlnost jim chyběly! Křivárny, povrchnosti, podlosti, intriky, zbabělé donášení a vynášení zpovědních tajemství, machinace pro peníze, pošlapávání svědomí pro klid... To vše bolelo Pána Boha. A nebyl s tím spokojen.

“I když říkají: *Jakože živ je Hospodin*, jistě přísahají lživě. Hospodine, cožpak tvoje oči *nehledí* na věrnost? Ranil jsi je, ale necítili bolest, ničil jsi je, *ale* odmítali přijmout kázeň. Zatvrdili se víc než skála, odmítali se navrátit.” (5:2-3) To je charakteristika netečných a utrpením zatvrdilých lidí uzavřených do sebe sama. Už si zvykli na to, že se zlem je třeba žít. Je to popis bolavých a hořkých lidí se svou vlastní spravedlností a se svými představami o Pánu Bohu a skutečné spravedlnosti. Copak nejsou podobní dnešním lidem, kteří žijí vyšší formu individualismu? Bez zájmu o další a jejich názory, slabosti a potěšení. Každý sám pro sebe a ještě s vědomím, že se to tak má. A ještě navrch (!) i s představou - že právě to je správná zbožnost. Stačí se přece účastnit bohoslužeb a nadřčet se teologická slovíčka...

1. Odstavec první - Chudáci

Polehčující okolnost: “Já jsem si myslel: *Jsou to* jen chudáci; jednali hloupě, protože neznají Hospodinovu cestu, nařízení svého Boha...” Sice vypadali, jako rozumní lidé, ale jsou mimo. Pokud použijeme obraz židovské moudrosti, pak je to ono *vrbové proutí*, které roste tak živelně, že stačí jej zapíchnout do země u vody a roste. Takový člověk nezná zákon a neumí se tedy podle něj chovat. Jinými slovy: O svátku Pesach jsou zvažováni čtyři synové,³ kteří se starého otce mohou zeptat. Jeden je zlý, neptá se, protože nechce. Další je hlupák. Neptá se, protože se zeptat neumí. Je třeba mu pomoci tu otázku položit. Pak konečně skloubí otázku, která je klíčem k vyprávění hagady o vysvobození z Egypta.⁴ Ti dva, zlý a hloupý, jsou nejnebezpečnější pro celou společnost.

V Jeremjášových slovech je znát porozumění, pochopení a naděje. Nemůže čekat od hloupého člověka (což není nadávka) vlastní názor. Vlastní přehled. A mně připadne jako podstatné říci, že je třeba s tím počítat i dnes. Generace naučená číst jen *Blesk* je jiná generace, než studenti Písma svatého. Měli jsme tu pověst, že se v Bibli vyznáme, ale tak to už není. Diskutujeme *témata*, máme dojem, že jsou palčivější, než znalost zákona Božího - teď ve smyslu Staré i Nové smlouvy. Ale je to naopak. A ještě upozornění: Pokud

³ Midraš hovoří o čtyřech synech hagady (velikonočního příběhu); o věducím, o zlém, o upřímném (prostém) a o tom, který se neumí ještě ptát. Proč? Připomíná se komentář, který chápe čtyři syny jako čtyři generace, které se sejdou u sederové večeře. Chytrý syn představuje nejstarší generaci, která Toru nejen zná, ale i se jí drží. Chytrému synu se narodil zlý syn, který představuje generaci, která od Tóry vědomě odstoupila. Neptá se a nežije podle Tóry. Děti třetí generace (prostáčky) doma žádné židovské vzdělání nezískaly, rodiče je k ničemu nevedli. Děti dětí se už ani neumějí ptát, vždyť jejich rodiče nic neznají a prarodiče od Tóry vědomě odstoupili. Tak to je a tatínkové a maminky si mají uvědomit, že každý vyžaduje ve výchově osobitý přístup, že je třeba zohlednit dispozice dítěte. Jinak se musím věnovat nadanému, jinak zarputilému, jinak pomalejšímu dítěti. Jinými slovy - Izrael chce žít se všemi a neodmítá žádného. http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/analyzy/zprava/1041783

⁴ V českém překladu rabína Efraima Karola Sidona zní text pověstných čtyř otázek takto: "Co odlišuje tuto noc od všech ostatních nocí? - Že totiž každé jiné noci jíme jak kvašený, tak nekvašený chléb, a tuto noc jenom macesy? - Že každé jiné noci jíme všichni zeleninu, ale dnešní noci pouze hořkou? - Že každé jiné noci ani jednou neponoňujeme (pokrm) do (vody), a této noci podvkrát? - Že každé jiné noci jíme, hověce si i nehověce, a této noci si všichni hověme?"

vše zůstane tak, jak je, člověk se více a více propadá do hlouposti. Generace za generací je na tom hůř.

2. Odstavec druhý - Vysoko postavení

Rozumný závěr prorokova hledání vede k představeným a vůdcům lidí: "Zajdu si k vysoko postaveným a promluví si s nimi, protože oni znají Hospodinovu cestu, nařízení svého Boha." Tihle lidé by měli mít přehled a zvládat. Mají více informací a byli vzděláváni, k nim proroci mluvili. Otřesné zjištění nás nenechává na pochybách: "Jenže i tihle zlomili jho, zpřetrhali pouta." (5:5) Pozdější povzdech: "Proč bych ti měl odpustit?" až mrazí. Když ani Pán Bůh nemá důvod, který bychom u něj předpokládali už z podstaty, pak je to vážné.

Ani vůdcové národa nemají důvod proč odpuštění hledat, proč být vázáni tím, co vyjadřuje *právo* a nepěstují si *věrnost* řádu, který je dán od stvoření a vyjádřen v Božím zjevení. Samozřejmě, dnešní vůdci už dávno nectí Pána Boha. Ale oni nectí ani základní parametry lidského soužití. Představa, že zpřetrháním pout a zlomením jha přijde svoboda, je natolik naivní jako představa koně, který se utrhne z popruhů a zlomí chomout. Někde bude potřebovat nakrmit, zasteskne se mu po vytření a vyhřebelcování. nebude mít místo ve stáji a nikdo jej nebude chránit od studených nocí a ranní rosy. To není svoboda.

Postoj vůdců, kteří přestali táhnout k dobrému a hrají svoje hry, nese svoje následky, ale nejenom pro ně samé. Pán Bůh říká: "Zdalipak se moje duše nepomstí na národě, jako je tento?" (5:9)

3. Odstavec třetí - Zvěřinec nepřátel

Na každém místě⁵ bude někdo, kdo bude chtít Izrael zničit: "Proto je zabije lev z houštiny, zničí je stepní vlk. Před jejich městy číhá leopard; každého z nich, kdo vyjde, roztrhá na kusy, protože jejich přestoupení je mnoho, mnoho je jejich odvrácení." (5:6) Nebezpečí na každém kroku a v každé oblasti. Pravdou je, že se nepřátelé vždy sdružili. *Amálek*, věčný nepřítel Božích lidí, se vždy skládá z různých typů a národností.

Když jde o odpuštění, musí to odpuštění člověk chtít. Manžel či manželka se vrhají do vedlejších vztahů, naváží jiné pevné kontakty mimo své manželství a jakoby nic si jedou dále světem; ti přece nemohou čekat Boží pochopení! Pán Bůh se zcela pochopitelně ptá: "Proč bych ti měl odpustit? (Izraeli, či Judo) Tvoji synové mě opustili a přísahali při *těch*, *kdo nejsou* bohy. Nasytil jsem je, ale *oni* cizoloží a houfují se v nevěstinci. Jsou *to* vykrmení, bujní hřebci; všichni dychtí po ženě svého bližního. Cožpak je za to *nemám* navštívit?, je Hospodinův výrok." (5:7-9)

A až se to nezdá ani trochu, stále je toto slovo pozváním k pokání. Není prostým ohlášením trestu. Ještě stále se s Božím lidem - i s námi - Pán Bůh babrá a dává možnosti. Ale čeká na čin. Protože On už svoji práci udělal. Sice to nepatří do Jeremjáše, ale ke kázání ano. On nám díky Ježíši Kristu odpustil. Co uděláš ty?

⁵ Pro Izrael jsou čtyři druhy smrtelného nebezpečí. Podle židovské tradice je čtvero základních nebezpečí vyjádřeno v Žalmu 107: 4-7 "bloudili pouští a pustinami, žíznící, hladovějící, skleslí na duši". 10-16 "v železných poutech spoutaní a ponížení", 17-21 "pokoření a těžce nemocní" a 21-23 "vystavení nebezpečí na širém moři". A tak to skutečně bylo: Putovali pouští, byli uvězněni, sužovaly je nemoci a nedostatek a nakonec šťastně překonali i Rákosové moře...